

Autor: Joyce Lee Malcolm

Američané jsou odhodláni nadobro zamezit podobným masakrům, jenž se nedávno udál v Newtownu. Avšak jak toho lze docílit? Mnozí volají po efektivnější péči o duševně nemocné nebo po ozbrojené ochraně v oblastech, kde zákon zakazuje nosit zbraně, jiní zase požadují přísnější kontrolu v otázce nošení zbraní.

Nejsme jediní, kdo musel čelit obdobnému problému. Například Velká Británie a Austrálie zažily podobné masakry v osmdesátých, respektive 90. letech 20. století. V obou zemích platily v dané době tvrdé zákony regulující vlastnictví střelných zbraní. Jejich odpovědí na tyto události bylo další zpřísnění již tak velice restriktivních zákonů v dané oblasti. Zkušenosti, jichž následně obě země nabyly, jsou v mnoha ohledech poučné.

V roce 1987 v malém anglickém městečku Hungerford postřílel Michael Ryan šestnáct lidí včetně svojí matky, dalších čtrnáct zranil a nakonec zastřelil i sám sebe. **Vzhledem k tomu, že veřejnost ani policie nebyly ozbrojené, se mohl Ryan osm hodin procházet ulicemi s dvěma poloautomatickými puškami a jednou pistolí, aniž by kdokoli se střelnou zbraní přispěchal na pomoc.**

O devět let později, v březnu 1996, nakráčel mentálně nevyrovnaný Thomas Hamilton do budovy základní školy ve skotském městečku Dunblane, kde následně postřílel šestnáct dětí a jednoho učitele. Mimoto zranil dalších deset dětí a tři učitele, celý masakr ukončila až jeho sebevražda.

Již od roku 1920 musel kdokoli, kdo ve Velké Británii usiloval o legální držení střelné zbraně, požádat o povolení na místní policejní stanici, přičemž musel doložit, že jeho zdravotní stav mu umožňuje držení zbraně a má závažný důvod pro její vlastnění. V průběhu let se vymezení „závažného důvodu“ čím dál tím více zužovalo. Od roku 1969 již nepostačovalo zdůvodnění, že ji dotyčný potřebuje pro účely sebeobrany.

Po hungerfordských událostech britská vláda plošně zakázala prodej veškerých poloautomatických zbraní a ze zahraničí dovezených brokovnic, které představovaly poslední typ zbraní, jež bylo možné pořídit na základě zdravotního potvrzení, a uvalila na ně stejné

omezení jako na pistole a pušky. Nábojová komora mohla obsahovat pouzda dva náboje a jeden dodatečný se ještě mohl nacházet v zásobníku.

Dunblane mělo ještě dramatičtější dopad. Hamilton byl držitelem zbrojního pasu, ačkoli mu to zdravotní stav ve skutečnosti nedovoľoval. Mediální šílenství spolu s emocemi nabitou kampaní rodičů obětí z Dunblane měly za následek schválení zákona o držení střelných zbraní (**Firearms Act 1997**), který zavedl takřka paušální zákaz veškerých střelných zbraní. Majitelé pistolí je byli nuceni odevzdat. Trestem, jenž podle nového zákona hrozil každému ilegálnímu držiteli pistole, bylo až desetileté odnětí svobody.

V reálu však tato opatření měla naprosto jiné účinky, než si navrhovatelé zákona představovali. Podle kriminalistických statistik britské vlády se totiž v průběhu deseti let následujících po zákazu prodeje všech střelných zbraní a konfiskaci legálně držných pistolí zdvojnásobilo procento trestných činů spáchaných jejich prostřednictvím. Tento typ zločinnosti v minulosti nepředstavoval závažný problém, v současnosti však ano. **Ozbrojené pouliční gangy přinutily některé policejní útvary vůbec poprvé začít nosit střelné zbraně.** Kromě toho však došlo i k dalšímu krveprolití. Taxíkář ze severoanglického hrabství Cumbria **Derrick Bird** zastřelil svého bratra a kolegu, aby se poté vydal na jízdu po místních vesnicích, v nichž zavraždil dvanáct lidí a dalších jedenáct zranil. Následně se zastřelil.

Spořádaní občané, usvědčeni byť jen z nevědomého držení střelné zbraně, však byli tvrdě trestáni. V roce 2009 našel bývalý voják **Paul Clarke** na své zahradě pytel na odpad, ve kterém byla brokovnice s upilovanou hlavní. Okamžitě ji šel odevzdat na policejní stanici, jaké však bylo jeho překvapení, když mu byla obratem nasazena pouta a sděleno obvinění z ilegálního držení střelné zbraně. Soudce, jenž měl jeho případ na starosti, ve své řeči poznamenal: „Podle zákona zde není sebemenších pochyb o vině pana Clarkea. Pohnutky pro držení střelné zbraně jsou absolutně irelevantní.“ Paul Clarke byl nakonec odsouzen k pěti letům za mřížemi. Za změnu trestu na 12 měsíců s odkladem na jeden rok mohl nakonec děkovat jen veřejnému pobouření, které se po jeho rozsudku rozpoutalo.

V listopadu letošního roku byl bývalý člen speciálních britských jednotek v Iráku **Danny Nightingale** odsouzen k osmnáctiměsíčnímu trestu ve vojenské věznici z důvodu držení pistole a munice. Seržant Nightingale obdržel pistoli značky Glock jako dárek od iráckých vojáků, které trénoval. Poté, co musel opustit zemi za účelem uspořádání pohřbu svých dvou přátel, kteří padli v boji, mu byla jeho kolegy, sloužícími v Iráku, tato pistole přibalena k jeho osobním věcem a odeslána na určenou adresu. Aby se vyhnul pětiletému nepodmíněnému trestu, Nightingale přiznal svou vinu, nakonec však byl na základě svého odvolání a hromadného rozhořčení veřejnosti **29. listopadu 2012 propuštěn.**

Šest týdnů po dunblanském masakru v roce 1996 zaútočil **Martin Bryant**, Australan s násilnickou minulostí, na turisty v tasvánské vězeňské pevnosti Port Arthur dvěma poloautomatickými zbraněmi. Zůstalo po něm pětáct zastřelených obětí a jednávacet zraněných osob.

V minulosti byly australské zákony regulující držení střelných zbraní ještě přísnější než ty

britské. Narozdíl od britského požadavku „závažného důvodu“ pro držení střelné zbraně zde musel uchazeč doložit, že má pro svůj požadavek důvod „oprávněný.“ Pod něj spadal například lov a ochrana stád před dravou zvěří, nikoliv však již sebeobrana.

Poté, co se premiérské funkce ujal John Howard, Austrálie schválila národní zákon o držení zbraní, na jehož základě byly zakázány veškeré poloautomatické pušky, **samonabíjecí a opakovací-pumpa** brokovnice. Byly též zpřísněny podmínky pro držení ostatních střelných zbraní. Vláda rovněž prosadila metodu nuceného odprodeje zbraní ze soukromých rukou, mezi 1. říjnem 1996 a 30. zářím 1997 odkoupila a zničila více než 631 000 zbraní, na něž se vztahoval zákaz, v hodnotě 500 miliónů dolarů.

Jaký to vše mělo reálný dopad? Když odhlédneme od všeobecné kontroverze týkající se nuceného zákonného odkupu a zaměříme se na **relevantní zdroje**, jako například studii Petera Reutera a Jenny Mouzosové vydanou Brookingským institutem, zjistíme, že v otázce vražd zde od roku 1997 došlo „k pozvolnému poklesu.“ Reálný dopad národního zákona o zbraních byl vyhodnocen coby „relativně malý“, když počet vražd v přepočtu na jeden den poklesl o 3,2%.

Podle této studie bylo možno pozorovat **strmý nárůst používání ručních střelných zbraní**, namísto pušek a brokovnic. Avšak ze 117 vražd spáchaných střelnou zbraní v průběhu dvou let po schválení zmiňovaného zákona, došlo pouze k jedné jediné registrované střelnou zbraní. Procento sebevražd střelnými zbraněmi sice pokleslo, narostl však počet sebevražd spáchaných jinými způsoby. Rovněž tak údajně v průběhu pěti let od zavedení těchto opatření došlo ke „zmírnění brutality masakrů“ (masakry jsou míněny vraždy, při nichž zemřeli čtyři či více lidí). **Namísto střelných zbraní bylo při jejich spáchání použito nožů, plynu a hořavin.**

V roce 2008 vydal Australský kriminologický institut zprávu konstatující devítiprocentní pokles vražd a třetinový pokles ozbrojených přepadení, zároveň však narostl počet násilných přepadení o 40% a útoků se sexuálním podtextem o 20%.

Ptáte se, co z toho všeho vyplývá? **Přísné předpisy týkající se držení střelných zbraní na území Velké Británie a Austrálie nezajistily jejich občanům relevantní pocit většího bezpečí, ani nezamezily spáchání dalších masakrů.** Ve dvou velkých zemích, jež mají Americe sloužit coby hlavní vzory v těchto otázkách, nebyl shromážděn dostatek hmatatelných důkazů pro podporu tvrzení, že zpřísněné předpisy týkající se držení zbraní vyřeší naše problémy.

Článek Joyce Lee Malcolm: *Two Cautionary Tales of Gun Control* byl převzat z *The Wall Street Journal* (Europe Edition). **Joyce Lee Malcom** je profesorkou práv na George Mason University Law School a je autorkou mnoha knih, včetně „*Guns and Violence: The English Experience*“ (Harvard, 2002).